

Exploateringsnämndens miljö- och klimathandlingsplan för 2020-2023

En beskrivning av hur exploateringsnämnden avser bidra till att staden når miljöprogrammets mål

Maj 2020

Innehåll

Inledning.....	2
Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040 och en fossilfri organisation 2030.....	3
Ett klimatanpassat Stockholm	8
Ett resurssmart Stockholm.....	9
Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem	12
Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö.....	16
Ett giftfritt Stockholm	17
Bilaga 1. Direktiv och förslag till åtgärder i styrdokument.....	20

Inledning

Miljöprogram för Stockholm 2020-2023 innehåller sju prioriterade mål och 16 etappmål. Det fastställer inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras. Denna miljö- och klimathandlingsplan redovisar hur exploateringsnämnden avser att bidra till att staden når miljöprogrammets mål. I miljöprogrammet pekas följande sju mål ut som de högst prioriterade för Stockholms miljö:

- Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040
- En fossilfri organisation 2030
- Ett klimatanpassat Stockholm
- Ett resurssmart Stockholm
- Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem
- Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö
- Ett giftfritt Stockholm

Aktiviteter och eventuella indikatorer anges under respektive etappmål som berör exploateringsnämnden. Under det prioriterade målet Ett giftfritt Stockholm innehåller handlingsplanen dessutom ett eget nämndmål med aktiviteter som gäller sanering av förorenade områden.

Förutom aktiviteter som gäller mer generellt för hela nämndens verksamhet anges även vissa aktiviteter som genomförs eller planeras i stadens hållbarhetsprofilområde Norra Djurgårdsstaden där nya innovativa lösningar testas. För mer detaljer hänvisas till Norra Djurgårdsstadens program för hållbar stadsutveckling.

Denna miljö- och klimathandlingsplan beskriver exploateringsnämndens miljörelaterade arbete för att nå de globala hållbarhetsmålen i enlighet med Agenda 2030. Exploateringsnämnden har här ett särskilt målansvar för mål 11, hållbara städer och samhällen och mål 15, ekosystem och biologisk mångfald. Exploateringsnämndens verksamhet bidrar även till flera av de övriga hållbarhetsmålen såsom målen hälsa och välbefinnande (mål 3), rent vatten och sanitet (mål 6), hållbar energi för alla (mål 7), hållbar konsumtion och produktion (mål 12) och bekämpa klimatförändringarna (mål 13) samt hav och marina resurser (mål 14).

Under varje prioriterat mål redovisas vilka globala hållbarhetsmål och nationella miljö kvalitetsmål som berörs. Av de nationella miljö kvalitetsmålen bidrar exploateringsnämndens verksamhet i första hand till begränsad klimatpåverkan, god bebyggd miljö, frisk luft, ett rikt växt- och djurliv, levande sjöar och vattendrag samt giftfri miljö.

I bilaga 1 redovisas för respektive etappmål vilka styrdokument som legat till grund för denna handlingsplan.

Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040 och en fossilfri organisation 2030

Styrdokument som har beaktats i handlingsplanen för att nå dessa prioriterade mål:
Budget 2020, Miljöprogram 2020-2023, Klimathandlingsplan 2020-2023 – För ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040, Framkomlighetsstrategin.

Målen bidrar särskilt till följande globala mål enligt Agenda 2030:
Nr 7 Hållbar energi för alla, Nr 12 Hållbar konsumtion och produktion och Nr 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Målen bidrar till följande nationella miljö kvalitetsmål:
Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö och Frisk luft.

Ett steg mot målet: Minskade växthusgasutsläpp – högst 1,5 ton CO₂e per invånare

Löpande verksamhet för att nå mål:
För att minska invånarnas klimatpåverkan arbetar exploateringsnämnden aktivt med såväl parkeringsåtgärder och cykelåtgärder som med en bättre framkomlighet för kollektivtrafik.

Exploateringsnämnden erbjuder byggaktörer att nyttja gröna parkeringstal vilket kan bidra till att mer hållbara lösningar uppnås genom att transporter sker på andra sätt än med bilfordon. Gröna parkeringstal innebär att positiva mobilitetstjänster stimuleras genom att staden godkänner lägre parkeringstal i utbyte mot att byggaktören tillhandahåller dessa. Tillhandahållandet av mobilitetstjänster kan minska de boendes behov av egen bil och därmed minska efterfrågan på parkeringsplatser vid fastigheten.

Exploateringsnämnden prioriterar och främjar gång- och cykeltrafik genom nybyggnad och utbyggnad av gång- och cykelbanor samt byggnation av cykelparkeringar med god standard i anslutning till målpunkter. Exploateringsnämnden arbetar löpande för att gång- och cykelnätet ska vara sammanhängande, gent, tillgängligt, trafiksäkert samt upplevs tryggt och attraktivt i samband med exploatering för att öka andelen gående och cyklande på allmän platsmark. I nyproduktion arbetar nämnden för att antalet cykelparkeringar som byggaktören anlägger anpassas efter de specifika förutsättningarna som finns inom varje projekt.

För att uppnå en bättre framkomlighet för busstrafiken arbetar exploateringsnämnden aktivt med framkomlighetsstrategin som stödjer de hållbara transportslagen. I enlighet med stadens framkomlighetsstrategi inrättar exploateringsnämnden också pilotprojekt för mobilitetshubbar som ska bidra till ett hållbart resande. Exploateringsnämnden bidrar till att en god framkomlighet skapas genom att nämndens trafikplanering ger förutsättningar för resvanor som leder till låga utsläpp av växthusgaser.

I Norra Djurgårdsstaden ställs krav på laddutrustning vid parkeringsplatser och bilpoolspareringar. I Norra Djurgårdsstaden ställs också krav som omfattar låga

parkeringstal för bilar, god cykelinfrastruktur och elladdningsplatser. I Kolkajen planeras för ett decentraliserat parkeringsgarage med p-köp. Ett nytt verktyg mobilitetsindex har utvecklats som testas på markanvisade byggaktörer i Södra Värtan. På allmän platsmark skapas parkeringsplatser för cykel, bil, bilpool och elladdning. Avfallshantering i Norra Djurgårdsstaden omfattar sopsug, matavfallskvarn och krav på utrymme för övrig källsortering i varje byggnad, vilket leder till minskade transporter.

Utvecklingsområden

Parkeringar på kvartermark löses generellt med nedgrävda eller nedsprängda garage under bostadskvarteren som alstrar massor som i sin tur genererar utsläpp i samband med transport och hantering av massor. Sprängning och schakt ökar även risken för problematik med sulfidhaltiga massor som ställer höga miljökrav på hantering och mottagningsanläggningar. I varje stadsutvecklingsprojekt behöver staden planera för att förvaltningen och utvecklingen av marken sker så resurseffektivt som möjligt. Gemensamma parkeringslösningar kan i vissa fall vara ett alternativ till att anlägga garage under flera bostadsgårdar och kan därmed möjliggöra att mark inom ett område används på ett mer effektivt sätt där behov finns. Då det finns både för- och nackdelar med olika lösningar av parkeringsfrågan bör det utredas i vilka situationer de olika alternativen är att föredra.

I Norra Djurgårdsstaden planeras flera olika utvecklingsprojekt genomföras under 2020-2023 i syfte att minska växthusgasutsläppen. Det handlar bl.a. om förbättrad driftslogistik, fossilfritt energisystem och sorterande avloppssystem.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Utreda möjligheterna till ett ökat samnyttjande av bilparkeringsplatser	2020-2023	MoT (Tr)	
Utreda i vilka situationer gemensamma parkeringsanläggningar är lämpliga i stadsutvecklingsprojekt och hur de praktiskt ska genomföras	2020-2023	MoT (Tr) PU	
Utveckla koncept för driftslogistik i Norra Djurgårdsstaden	2021-2023	SP (NDS)	
Utreda förutsättningar för fossilfritt energisystem för 1 000 lägenheter i Kolkajen samt för 4 000 lägenheter i Louden	2020-2023	SP (NDS)	
Utveckla sorterande avloppssystem för effektivare värmeåtervinning i Södra Värtan – innovationsprojekt MACRO (Vinnova)	2020-2023	SP (NDS)	

Indikator:

- Andel projekt (markanvisningar) där gröna parkeringstal tillämpas (överenskommelse om exploatering och ansökan om bygglov)
- Andel projekt (markanvisningar) med bilpool, cykelpool
- Antal kilometer ny cykelbana (km)
- Andel meter nybyggd cykelbana som följer cykelplanen (från budget)

I Norra Djurgårdsstaden finns dessutom indikatorer som gäller emissioner från energisystem, klimateffekt från byggnader och andel elladdningsplatser på kvarteretsmark.

Etappmål: Minskad klimatpåverkan från konsumtionen

Löpande verksamhet för att nå mål:

Exploateringsnämnden deltar i bygg- och anläggningsbranschens arbete med att nå färdplan för Fossilfritt Sverige. Inom initiativet pågår bl.a. ett utvecklingsarbete för att få fram byggmaterial med minskad klimatpåverkan.

I Norra Djurgårdsstaden har redovisning av klimatpåverkan från byggprocessen testats och ett verktyg för klimatberäkning för byggnader har utvecklats i samarbete med KTH och IVL Svenska Miljöinstitutet. Kunskapsuppbyggnad pågår. Utifrån erfarenheterna ska kravspecifikationer för att minska klimatpåverkan från byggprocessen tas fram. En kontinuerlig dialog med boende i Norra Djurgårdsstaden pågår dessutom kring frågor som avfallshantering, energi, transporter, grönstruktur, m.m. Arbetet följs upp via boendeenkät vart tredje år.

Utvecklingsområden

Ny lag om klimatdeklaration för byggnader införs 1 januari 2022. Kravet syftar inledningsvis till att öka medvetenheten och kunskapen om byggprocessens klimatpåverkan genom att identifiera, kvantifiera och beräkna klimatpåverkan. Som ett komplement till klimatdeklarationerna anger Stockholms stads klimathandlingsplan att en analys av möjligheten att minska klimatpåverkan under byggprocessen ska utföras. Kravet ska ställas i samband med markanvisning vid nyproduktion på stadens mark samt vid överenskommelse om exploatering. Vid framtagande av kravspecifikationer kommer erfarenheter från Norra Djurgårdsstaden nyttjas.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Ta fram kravspecifikationer för klimatberäkningar inför kravställande via markanvisning	2020-2023	SP (NDS) MoT	

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Etappmål: Minskade växthusgasutsläpp – högst 105 000 ton CO₂e från stadens verksamheter

Löpande verksamhet för att nå mål:

Vid upphandling av entreprenader tillämpas Gemensamma miljökrav för entreprenader (2018). Kraven anger att minst 20 procent av entreprenadens samlade energianvändning, avseende fordon och arbetsmaskiner, ska bestå av el från förnybara energikällor och/eller hållbara höginblandade och hållbara rena biodrivmedel som inte omfattas av reduktionsplikt. Krav ställs också på koldioxidutsläpp från personbilar och lätta lastbilar. För resor i tjänsten ska stadens och exploateringskontorets resepolicy tillämpas.

I Norra Djurgårdsstaden bidrar Bygglogistikcentret (BLC) till samordning av alla transporter till och från byggområdet och avfallshanteringen koordineras från byggområdet för att minska transportbehovet. Bilen som levererar gods inom byggområdet drivs med HVO som är ett förnybart dieseldrivmedel. För att minska antalet externa masstransporter och därmed minska växthusgasutsläppen har det etablerats ett masslogistikcenter (MLC) i Norra Djurgårdsstaden. Tack vare detta masslogistikcenter har återanvändningen av massor ökat och växthusgasutsläpp minskat. Dessutom sker vissa masstransporter med båt istället för med lastbil. Masslogistikcentrets anläggning har solceller installerade på taket på 1 500 m² och täcker energibehovet för bl. a. sorteringsverk, tältbelysning, vattenreningsanläggningen och ventilationssystem.

Utvecklingsområden

Förutom att tillämpa de gemensamma miljökraven på entreprenader har exploateringsnämnden i uppdrag att ta fram och tillämpa skärpta klimatkrav i upphandling av transporter och entreprenader samt utreda förutsättningar för fossilbränslefria byggarbetsplatser. Under perioden 2020-2023 finns dessutom ett behov av att utveckla samarbetet med Byggföretagen och trafiknämnden för att utreda möjligheten till ytterligare klimateffektiva entreprenader. I Norra Djurgårdsstaden kommer även en upphandling av fossilfritt bränsle ske, en elbil inköpas och möjligheten till fossilfri krossning att undersökas.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Ta fram och tillämpa skärpta klimatkrav i upphandling av transporter och entreprenader	2020	MoT	
Utreda förutsättningar för fossilbränslefria byggarbetsplatser	2020	MoT, SP (NDS)	
Upphandling av fossilfritt bränsle inom projekt Norra Djurgårdsstaden	2020- 2021	SP (NDS)	
Inköp av ellastbil (klimatmedel ur CM)	2020- 2021	SP (NDS)	
Undersöka möjligheten till fossilfri krossning	2020- 2023	SP (NDS)	
Utöka samarbetet med Byggföretagen och TK för att utreda möjligheten till ytterligare klimateffektiva entreprenader, t.ex. klimatsmart betong i stadens konstruktioner, klimatberäkningar	2020- 2023	MoT	

Indikator:

- Antal entreprenader där ställda gemensamma miljökrav har följts upp

I Norra Djurgårdsstaden finns dessutom följande indikatorer som berör detta etappmål:

- Producerat förnybar energi masslogistikcenter, i MWh per år
- Andel reduktion av transporter i byggområdet med hjälp av BLC, i %
- Andel fossilfritt bränsle till transporter och arbetsmaskiner, i %
- Andel fossilfria transporter till byggområdet, i %
- Andel transporter som uppfyller miljözonskrav, i %

Etappmål: Effektiv energianvändning

Löpande verksamhet för att nå mål:

I samband med markanvisning och överenskommelse om exploatering ställs krav på energieffektiva byggnader. Sedan 2012 ställs krav om en maximal energianvändning motsvarande 55 kWh/m² och år. I Norra Djurgårdsstaden är kravet något skarpare, maximalt 50 kWh/m² år samt att förnybar energi ska produceras med solceller eller solpaneler på taken. LED används för belysning av allmän platsmark. I vissa områden har närvarobelysning installerats vilket leder till besparingar på mellan 30-50 %.

Utvecklingsområden

I markanvisningsavtal och överenskommelse om exploatering ställer exploateringsnämnden krav på byggnaders energieffektivitet. Denna åtgärd utgör 45 % av nämndens totala beting i klimathandlingsplanen för 2020-2023. För att effektivisera och systematisera uppföljningen av hållbarhetskraven utvecklas ett digitalt uppföljningsverktyg.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Utveckla och implementera ett digitalt stödsystem för uppföljning av hållbarhetskraven.	2020	MoT	

Indikator:

- Energianvändning i nyproducerade byggnader (beräknade värden vid relationshandling/slutbesiktning), kWh/m² A_{temp} och år
- Energianvändning i nyproducerade byggnader (uppmätta värden 24 mån efter drifttagande), kWh/m² A_{temp} och år
- Andel projekt (markanvisningar) som uppfyller stadens energikrav vid uppföljning relationshandling/slutbesiktning
- Andel projekt (markanvisningar) som uppfyller stadens energikrav 24 månader efter idrifttagande

Exploateringsnämndens beting enligt klimathandlingsplanen

Exploateringsnämndens beting i stadens klimathandlingsplan för perioden 2020-2023 är att minska utsläppen med 16 500 ton CO_{2e}. Detta beting är fördelat på följande fyra åtgärder:

- 1 000 ton Masstransporter med båt i stället för lastbil
- 4 000 ton Klimateffektiva entreprenader genom krav vid upphandling
- 4 000 ton Klimateffektiva transporter genom krav vid upphandling
- 7 500 ton Stadens energikrav på 55 kWh/m² vid markanvisning

Indikator

- Minskning ton CO_{2e} till år 2023. Målvärde: 16 500 ton CO_{2e}

Ett klimatanpassat Stockholm

Styrdokument som har beaktats i handlingsplanen för att nå detta prioriterade mål:

Översiktsplan för Stockholms stad, Dagvattenstrategi - Stockholms väg till en hållbar dagvattenhantering, Grönare Stockholm - Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden.

Målet bidrar särskilt till följande globala mål enligt Agenda 2030:

Nr 11 Hållbara städer och samhällen och Nr 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Målet bidrar till följande nationella miljökvalitetsmål:

Begränsad klimatpåverkan och God bebyggd miljö.

Etappmål: Stärkt förmåga att hantera effekter av skyfall

Löpande verksamhet för att nå mål:

Exploateringsnämnden arbetar kontinuerligt med att hantera risker för översvämning i samband med skyfall i projekt. Nämnden har rutiner för att beakta risken i samband med markanvisningar och start av projekt. Nämnden deltar i stadens förvaltningsövergripande klimatanpassningsgrupp och har etablerat en intern samordningsgrupp för dagvatten- och skyfallsfrågor samt har återkommande utbildningstillfällen om hantering av skyfall i stadsplanering.

Utvecklingsområden

Staden har ingen övergripande handlingsplan för vilka riktlinjer och planeringsinriktningar som ska gälla avseende risker för översvämning vid skyfall t.ex. vilka samhällsekonomiska verksamheter som ska skyddas och vilka vägar som behöver vara framkomliga för räddningstjänst och polis vid en översvämning. Det arbetet är under framtagande och exploateringsnämnden är representerad i de grupper som arbetar med frågorna.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Delta i arbetet med att ta fram en klimatanpassningsplan	2020-2021	MoT	
Delta i utvecklandet av stadens nya skyfallsfunktion	2020	MoT	

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Etappmål: Stärkt förmåga att hantera effekter av värmebölja

Löpande verksamhet för att nå mål:

Sedan hösten 2017 ställer staden krav i samband med markanvisning att grönytefaktor ska tillämpas. Grönytefaktor är ett verktyg som ska ge gröna gårdar som resulterar i flera ekosystemtjänster. Reglerande ekosystemtjänster som gröna gårdar bidrar till ett

mikroklimat som ger lägre temperaturer i stadsbebyggelsen beroende på vad det var för typ av område innan. Även anläggandet av parker och träd längs stadens gator i samband med exploateringsprojekt kan ha klimatreglerande effekt.

I Norra Djurgårdsstaden ställs krav på grönytefaktor sedan 2010 och risker för värmeböljor beaktas i planeringen av området. Energikraven på byggaktörer bidrar till att byggnader förses med solavskärmning. Ljusa material används för att minska värmeöar i så stor utsträckning som möjligt.

Utvecklingsområden

Se aktivitet för etappmål Stärkt förmåga att hantera effekter av skyfall. Ingen ytterligare utvecklingsaktivitet föreslås.

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Ett resurssmart Stockholm

Styrdokument som har beaktats i handlingsplanen för att nå detta prioriterade mål:

Översiktsplan för Stockholms stad, Avfallsplan för Stockholm 2017-2020, Klimathandlingsplan 2020-2023 – För ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040, Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast, Program för avfallshantering i det offentliga rummet, Handlingsplan för ökad matavfallsinsamling i Stockholms stad för biologisk behandling och Slamstrategi för Stockholm Vatten och Avfall AB.

Målet bidrar särskilt till följande globala mål enligt Agenda 2030:

Nr 11 Hållbara städer och samhällen och Nr 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Målet bidrar till följande nationella miljökvalitetsmål:

Begränsad klimatpåverkan och God bebyggd miljö.

Etappmål: Minskad resursanvändning och klokare konsumtion

Löpande verksamhet för att nå mål:

Exploateringsnämnden arbetar för ett resurssmart Stockholm i enlighet med EU:s avfallsstrategi. Där det är möjligt ska avfallet återanvändas eller i annat fall material- eller energiåtervinnas. Exploateringsnämnden minimerar onödig materialåtgång genom väl planerade upphandlingar av entreprenader och använder stadens interna återbrukscentrum, Stocket, som ett alternativ i samband med inköp av möbler och inventarier. Växtbäddar med biokol byggs som samlar upp och magasinerar dagvatten för att minska behovet av bevattning.

I Norra Djurgårdsstaden återanvänds berggrum i Hjorthagen till parkeringsgarage utan att ta mark ovan jord i anspråk. Dessutom har ett Pop-up återbruk utvecklats i Norra Djurgårdsstaden som besöker området två gånger per år för att öka återbruket och minska mängden grovavfall.

Utvecklingsområden

I Norra Djurgårdsstaden planeras flera olika utvecklingsprojekt genomföras under 2020-2023 i syfte att minska resursanvändningen. Det handlar bl.a. om utvecklingen av en permanent återbrukscentral, användningen av bergrum i Södra Värtan och Loudden samt optimering av drift och underhåll.

Det erbjuds engångsmaterial i form pappersmuggar vid kaffe- och vattenautomater som används vid möten. Exploateringskontoret kommer att ta fram en plan med åtgärder som beskriver vad kontoret avser genomföra för att bidra till ett resurssmart Stockholm i det nya kontorslandskapet. En åtgärd kan bl.a. vara att verka för minskad användning av engångsmuggar.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Delta i utvecklingen av en permanent återbrukscentral i Norra Djurgårdsstaden	2020-2023	SP (NDS)	
Utreda möjligheter att använda bergrum i Södra Värtan och Loudden till verksamheter och parkeringsgarage	2020-2023	SP (NDS)	
Utveckla digital infrastruktur för att optimera drift och underhåll – innovationsprojekt Connected SRS (Vinnova)	2020-2023	SP (NDS)	
Ta fram en plan med åtgärder som beskriver vad kontoret avser genomföra för att bidra till ett resurssmart Stockholm i det nya kontorslandskapet	2020-2021	Adm	

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Etappmål: Ökad recirkulation av materiella resurser inom staden

Löpande verksamhet för att nå mål:

Exploateringsnämnden arbetar för att avfallsfrågorna integreras i planprocessen i ett tidigt skede för att förebygga uppkomsten av avfall och främja återvinning. Nämnden verkar för att bra avfallslösningar väljs i stadsutvecklingsprojekt. Som stor beställare kommer nämnden arbeta för att efterfrågan på återvunnet och återanvänt material ökar. Exploateringsnämnden utvecklar också arbetet med samlastning av byggmaterial vid bygglogistikcenter. Detta sker t.ex. vid Norra Djurgårdsstaden.

Genom tillämpning av Storstadsspecifika riktvärden för förorenad jord i Stockholm och genom markanvisningsavtal och överenskommelse om exploatering med byggaktörer verkar exploateringsnämnden för att återanvända förorenad jord som inte bedöms vara förknippade med risk för människors hälsa och miljö.

I Norra Djurgårdsstaden bidrar Masslogistikcentret, citynära krossning och våtsiktning av massor till en ökat lokal återanvändning av schaktmassor. I Norra Djurgårdsstaden ställs det också krav på installation av matavfallskvarnar kopplat till avloppsledning i hushåll och verksamheter vilket bidrar till att minst 70 % av matavfallet kan samlas in. Där måste dessutom samtliga byggnader anslutas till ett sopsugssystem för insamling av plast, restavfall och tidningar.

Utvecklingsområden

Exploateringsnämnden deltar i uppdateringen av stadens avfallsplan och utvecklar sorterande avloppssystem i Norra Djurgårdsstaden inom ramen för innovationsprojektet MACRO. Dessutom finns fortfarande en förbättringspotential vad gäller att minska mängden osorterat avfall (restavfall) på kontoret. Exploateringskontoret kommer att ta fram en plan med åtgärder som beskriver vad kontoret avser genomföra för att bidra till ett resurssmart Stockholm i det nya kontorslandskapet. Se aktivitet under etappmålet Minskad resursanvändning och klokare konsumtion. En åtgärd i denna plan kan bl.a. vara att verka för att flera olika avfallsfraktioner börjar användas.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Delta i SVOA:s uppdatering av stadens avfallsplan	2020	MoT	
Utveckla sorterande avloppssystem i Norra Djurgårdsstaden för återvinning av vatten för bevattning och återföring av näringsämnen till jordbruk (fosfor, kväve, m.m) – innovationsprojekt MACRO (Vinnova)	2020-2023	SP (NDS)	

Indikator:

I Norra Djurgårdsstaden finns indikatorer för mängd restavfall och plast per person och år samt andel återanvända massor.

I övrigt föreslås ingen indikator för detta etappmål.

Etappmål: En ökad resurseffektivitet i samband med byggprocessen

Löpande verksamhet för att nå mål:

Exploateringsnämnden verkar för att stadsplaneringen tar hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur och samordnar övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande.

Exploateringsnämnden kommer att samordna genomförandefrågor avseende bygglogistik och samplanering av schakt- och återfyllnadsmassor i exploateringsprojekt. I Norra Djurgårdsstaden har t.ex. ett center för masslogistik etablerats för effektiv hantering och återanvändning av schaktmassor. I Norra Djurgårdsstaden ställs dessutom krav på samtliga byggaktörer att minska mängden byggavfall.

Exploateringsnämnden har uppföljningsansvar inom staden för detta etappmål vilket innebär att exploateringsnämnden årligen kommer att sammanställa och utvärdera hur stadens bolag och nämnder arbetar för att nå målet.

Utvecklingsområden

Exploateringsnämnden kommer att vara involverad i flera utvecklingsprojekt under 2020-2023 i syfte att öka resurseffektivitet i samband med byggprocessen. Hit hör bl.a. projekt för att minska, återvinna och återanvända byggavfall och att genomföra handlingsplan för masshantering. I Norra Djurgårdsstaden genomförs även en utvärdering av in situ-behandling av förorenad mark, vilket innebär att behandlingen sker direkt i marken utan att först gräva upp den förorenade jorden. Saneringen av förorenad mark i Kolkajen kommer

att ske på plats genom kemisk oxidation med hjälp av persulfat i kombination med kalkcementstabilisering. Att använda sig av in-situ metoder minskar behovet av att dels köra bort förorenade massor och dels av att behöva återföra nya massor.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Delta i arbetet med handlingsplan för minskat byggavfall	2020	MoT SP (NDS)	
Initiera och genomföra projekt för återvinning och återanvändning av byggavfall	2020- 2023	MoT SP (NDS)	
Genomföra handlingsplan för masshantering, vilket innebär att utveckla masshanteringsytor och metodik för masshantering samt upphandling av deponitjänster	2020- 2023	MoT SP (NDS)	
Utvärdera in situ-behandling av förorenad mark Kolkajen	2020- 2023	SP (NDS)	

Indikator:

- Antal masshanteringsytor

I Norra Djurgårdsstaden finns dessutom indikatorer för mängd byggavfall per BTA och andel återanvända massor. På sikt kan den senare indikatorn eventuellt även utvecklas för övrig verksamhet.

Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem

Styrdokument som har beaktats i handlingsplanen för att nå detta prioriterade mål:

Vision 2040, Budget 2020, Översiktsplan för Stockholms stad, Grönare Stockholm, Stockholms stads handlingsplan för god vattenstatus, Dagvattenstrategi - Stockholms väg till en hållbar dagvattenhantering, Stockholms stads kemikalieplan, Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast och Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat.

En handlingsplan för biologisk mångfald i Stockholm stad är under framtagande och kan komma att komplettera denna plan när den är antagen. Exploateringsnämnden är tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden målsansvariga för det globala hållbarhetsmålet 15, ekosystem och biologisk mångfald, och nedan beskrivna aktiviteter ligger i linje med nämndens målarbete i enlighet med Agenda 2030.

Målet bidrar särskilt till följande globala mål enligt Agenda 2030:

Nr 6 Rent vatten och sanitet, Nr 14 Hav och marina resurser och Nr 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Målet bidrar till följande nationella miljökvalitetsmål:

Ett rikt växt- och djurliv och Levande sjöar och vattendrag.

Etappmål: Upprätthållna funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur

Löpande verksamhet för att nå mål:

I samband med markanvisningsförfrågningar gör exploateringsnämnden en bedömning av påverkan på funktioner och samband för biologisk mångfald. Vid markanvisningar på stadens mark ställs krav på grönytefaktor för kvartersmark.

I exploateringsprojekten utreder exploateringsnämnden ekologi för allmän plats samt ger stöd till stadsbyggnadsnämnden gällande krav på byggaktörers utredningar. För planering och projektering av allmän plats är biologisk mångfald med som en aspekt.

Exploateringsnämnden är representerat i naturvårdsnätverket som är ett nätverk för stadens förvaltningar och bolag som arbetar med naturvård av stadens mark.

Utvecklingsområden

Exploateringsnämnden ansvarar för ekologiska utredningar i tidiga skeden samt för allmän plats i detaljplaneskedet och i samband med att ett nytt ramavtal för ekologiutredningar träder i kraft 2020 ser exploateringsnämnden ett behov av att utveckla hur ekologi kan hanteras mer effektivt i projekten. De data som tas fram i utredningarna ska till exempel kunna komma andra projekt till del samt delges miljöförvaltningen som stöd för deras miljöövervakning. Biologisk mångfald är en viktig stödjande ekosystemtjänst. Ekosystemtjänster ska vara kända och beaktade vid relevanta beslut och vara integrerade i planering, byggande och förvaltning av den byggda miljön. Exploateringsnämnden hanterar ekosystemtjänster i sina exploateringsprojekt men hur detta görs behöver förtydligas.

Exploateringsnämnden är dessutom involverat i arbetet med utredningar för att utvidga naturreservat i Årstaskogen, inrätta naturreservat i Hagsätraskogen, utredningar och inrättandet av naturreservat i Kyrkhamn samt utredning av reservatsbildning i Fagersjöskogen och Storskogen/Ålstensskogen.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Ta fram handledning för beställning av ekologiska utredningar som läggs in i Exploateringshandboken	2020	MoT (La)	
Utveckla sätt att lagra och dela ekologiska data från framtagna ekologiutredningar	2020-2023	MoT (La)	
Ta fram en processbeskrivning hur ekosystemtjänster hanteras i exploateringsprojekt idag och förslag på utveckling	2020	MoT (La)	
Ta fram krav på hur ekologikonsulter ska lämna in datafiler samt krav på innehåll i rapporter	2020	MoT (La)	
Delta i arbetet med att utreda, utvidga och/eller inrätta naturreservat i Årstaskogen, Hagsätraskogen, Kyrkhamn, Fagersjöskogen och Storskogen/Ålstensskogen.	2020-2023	PU	

Indikator:

Eftersom det pågår diskussioner inom staden om vilka indikatorer som är lämpliga tas eventuella indikatorer fram för exploateringsnämnden när beslut har fattats om handlingsplan för biologisk mångfald.

Etappmål: Ökat genomförande av förstärkningsåtgärder, ekologisk kompensation och naturvårdsskötsel**Löpande verksamhet för att nå mål:**

I samband med exploatering som påverkar ekologiska värden på natur- och parkmark hanterar exploateringsnämnden kompensationsåtgärder i exploateringsprojekten.

Utvecklingsområden

Exploateringsnämnden arbetar för att kompensera ianspråktagna naturvärden vid exploatering men dagens modell behöver utvecklas och förtydligas så att frågan om kompensation kan hanteras på ett likvärdigt sätt i projekten och bli enklare att följa upp. Arbetet påbörjades 2019 med en analys av dagens modell samt förslag på förbättringsåtgärder och arbetet fortsätter nu med att genomföra dessa förbättringsåtgärder.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Utveckla och tydliggöra den ekologiska kompensationen som verktyg	2020-2021	MoT (La)	

Indikator:

- Andel exploateringsprojekt som gör relevant grönytekompensation vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden. Kommunfullmäktiges mål för 2020 är 90 %.

Etappmål: Ökad andel livsmedel och varor i stadens inköp som gynnar biologisk mångfald**Löpande verksamhet för att nå mål:**

Exploateringsnämnden använder byggvarubedömningen med inneboende krav vid inköp av varor som används vid byggande.

Utvecklingsområden**Exploateringsnämndens inköp av varor som kan ha negativ påverkan på biologisk mångfald**

I Norra Djurgårdsstaden ställs krav på FSC (Forest Stewardship Council) märkt trä samtidigt som tryckimpregnerat virke ska undvikas. De senaste åren har vissa tropiska träsorter, t.ex. Azobe, trots FSC-märkning förknippats med miljömässiga och sociala risker enligt en utredning från Swedwatch. Tropiska träd växer i tropisk regnskog med högre biologisk mångfald jämfört med nordisk skog och mycket mer långsamt vilket ger dess hårda egenskaper. Sett till bevarandet av biologisk mångfald är det inte motiverat att använda långsamt växande tropiska träslag. Det är dessutom inte motiverat med transport av tropiska träslag sett i ett klimatperspektiv. Exploateringsnämnden utreder därför alternativa träsorter utifrån tekniska, miljömässiga och sociala kriterier.

Inköp av livsmedel som kan ha negativ påverkan på biologisk mångfald

På exploateringskontoret finns fortfarande ett utvecklingsområde då te och kaffemjolk som köps in ännu inte är ekologisk i enlighet med stadens matstrategi. Exploateringskontoret kommer att ta fram en plan med åtgärder som beskriver vad kontoret avser genomföra för att bidra till ett resurssmart Stockholm i det nya kontorslandskapet. Se aktivitet under etappmålet Minskad resursanvändning och klokare konsumtion. En åtgärd i denna plan kan bl.a. vara att verka för att även te och kaffemjolk som köps in är ekologisk.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Ta fram riktlinjer för inköp av trävaror	2021-2023	MoT, SP (NDS)	

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Etappmål: Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

Löpande verksamhet för att nå mål:

Arbetet med att förbättra vattenkvaliteten i stadens vattenförekomster utgår från stadens handlingsplan för god vattenstatus och stadens dagvattenkrav, den så kallade åtgärdsnivån. Exploateringsnämnden har representanter i de styr- och de samordningsgrupper som upprättats som en del av arbetet med handlingsplanen. Åtgärdsnivån ställs som ett av de hållbarhetskrav som nämnden ställer i samband med markanvisning och överenskommelse om exploatering. Exploateringsnämnden är dessutom ansvarig för restaureringsåtgärder i vatten.

Utvecklingsområden

De lokala åtgärdsprogram som tas fram inom ramen för handlingsplanen för god vattenstatus visar vad som behöver göras för att minska utsläppen via dagvatten i befintliga områden för att nå miljö kvalitetsnormerna i stadens vattenförekomster. Nämnden behöver i sina interna processer och rutiner i samband med markanvisning säkerställa att de ytor som i förslag till lokala åtgärdsprogram pekas ut som lämpliga platser för dagvattenåtgärder beaktas.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Säkerställa att utpekade områden för åtgärder i lokala åtgärdsprogram beaktas i nämndens interna rutiner	2020	MoT, PU	

Indikator:

- Andel överenskommelser om exploatering där krav på åtgärdsnivån uppfylls i samband med bygglov. (%)

Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö

Styrdokument som har beaktats i handlingsplanen för att nå detta prioriterade mål:
Åtgärdsprogram mot buller enligt förordningen (SFS 2004:675) om omgivningsbuller och Åtgärdsprogram för kvävedioxid och partiklar i Stockholms län.

Målet bidrar särskilt till följande globala mål enligt Agenda 2030:
Nr 11 Hållbara städer och samhällen och Nr 3 Hälsa och välbefinnande.

Målet bidrar till följande nationella miljökvalitetsmål:
God bebyggd miljö och Frisk luft.

Etappmål: Minskad exponering av kvävedioxid och partiklar för stadens medborgare

Löpande verksamhet för att nå mål:

I samband med ny- och ombyggnad av gata samt vid ställningstagande av hur gaturummet används prioriterar exploateringsnämnden gång, cykel och kollektivtrafik i enlighet med framkomlighetsstrategin. Exploateringsnämnden främjar cykel- och gångtrafik vid nybyggnad och utbyggnad av gång- och cykelvägar samt vid anläggande av fysiska åtgärder som förbättrar rörelse och ger ökad trafiksäkerhet. Nämndens arbete för minskad biltrafik genom bra mobilitetsåtgärder, samnyttjande av parkeringsplatser samt genom att följa framkomlighetsstrategin leder till minskade negativa effekter från biltrafiken i form av bl.a. buller, avgasutsläpp och trängsel.

Genom att ställa utsläppskrav på fordon och arbetsmaskiner i samband med upphandling av entreprenader bidrar exploateringsnämnden till att skadliga halter av kväveoxider och partiklar minskar. Exploateringsnämnden arbetar för en optimerad byggtrafik och godstrafik genom att utveckla bygglogistiken och genom att ställa krav på arbetsmaskiner och samlastning. Detta sker bl.a. i Norra Djurgårdsstaden.

I Norra Djurgårdsstaden bidrar Bygglogistikcentret till samordning av alla transporter till och från byggområdet och avfallshanteringen koordineras från byggområdet för att minska transportbehovet. Även den ökade återanvändningen av massor tack vare masslogistikcenter bidrar till minskade externa transporter och därmed minskade utsläpp av kvävedioxid och partiklar.

Utvecklingsområden

Ingen utvecklingsaktivitet föreslås för detta etappmål.

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Etappmål: Minskat omgivningsbuller

Löpande verksamhet för att nå mål:

Exploateringsnämnden arbetar kontinuerligt med åtgärder för att minska biltrafiken som är en dominerande källa till buller. Ökade trafikmängder samt höga hastigheter påverkar bullernivån, vilket understryker vikten av att kontinuerligt arbeta med hastighets- och bullerdämpande åtgärder genom god trafikplanering.

Genom att ställa miljökrav i samband med upphandling av entreprenader bidrar exploateringsnämnden till att skadliga nivåer av buller begränsas.

Utvecklingsområden

I Norra Djurgårdsstaden är lågfrekvent buller från fartyg som ligger i hamnen en utmaning för bostadsbebyggelsen i Södra Värtan och Loudden. I dessa bullerutsatta lägen kommer ljuddämpande arkitektur och skyddande bebyggelse användas. Åtgärder har vidtagits för att minska bullerstörningarna från Masslogistikcenter, bl.a. har särskilt ljuddämpande fack och ljudabsorbenter installerats. Dessutom genomförs ett utvecklingsprojekt som gäller tystare tätortsnära krossning och masshantering.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Utreda alternativa lösningar för att avskärma lågfrekvent buller utan att använda bebyggelse (hus)	2020-2023	SP (NDS)	
Genomföra projekt "Utveckling av tystare tätortsnära krossning och masshantering" med syfte att minska byggbuller nära befintliga bostadsområden - innovationsprojekt (Vinnova)	2020-2023	SP (NDS)	

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Ett giftfritt Stockholm

Styrdokument som har beaktats i handlingsplanen för att nå detta prioriterade mål: Stockholms stads kemikalieplan, Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast och Avfallsplan 2018.

Målet bidrar särskilt till följande globala mål enligt Agenda 2030:

Nr 12 Hållbar konsumtion och produktion och Nr 3 Hälsa och välbefinnande.

Målet bidrar till följande nationella miljökvalitetsmål:

Giftfri miljö.

Etappmål: Minskade nivåer av skadliga ämnen i varor och kemiska produkter

Löpande verksamhet för att nå mål:

Vid markanvisning och överenskommelse om exploatering ställer exploateringsnämnden krav på miljöbedömning av bygg- och anläggningsvaror, samt att allt material ska dokumenteras i en loggbok. En avvikelse ska upprättas för material som inte uppfyller kraven.

Vid upphandling av entreprenader ställs krav på att entreprenören ska ta fram en objektsspecifik miljöplan. Miljöplanen ska exempelvis redogöra för hur entreprenören ska hantera val av materialval, materialhantering, källsortering och omhändertagande av avfall.

Material som används i exploateringsnämndens entreprenader ska vara bedömt i Byggvarubedömningen och uppfylla totalbedömningen *rekommenderas* eller *accepteras*. Produkter med bedömningen *undviks* får endast användas om godkänt alternativ saknas. För produkter som inte uppfyller stadens materialkrav ska en avvikelse upprättas. Avvikelsen ska godkännas av staden innan användning. Inbyggda varor ska dokumenteras i digital loggbok.

Inför överlämning av parker, grönområden, fastigheter och andra offentliga ytor anges att dessa ska skötas utan användning av växtskyddsmedel.

Utvecklingsområden

I alla exploateringsnämndens entreprenader ställs krav på miljöbedömning av anläggningsvaror. Uppföljningen av kravet visar att ett mindre antal produkter trots allt innehåller så kallade utfasningsämnen. Under programperioden ska exploateringsnämnden lägga särskilt fokus på att hitta nya alternativ för produkter som innehåller utfasningsämnen eller prioriterade riskminskningsämnen.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Innovationsupphandling för ersättningsmaterial för gummiasfalt samt omhändertagande av dagvatten från gummiasfalt och konstgräsytor	2020-2023	SP (NDS)	
Identifiera ämnen med oacceptabla egenskaper från miljö- och hälsosynpunkt som ingår i anläggningsprodukter och som behöver bytas ut.	2020-2023	MoT	
Genomföra kommunikationsinsatser för kemikaliesmarta arbetsplatser utifrån relevanta delar av kemikaliecentrums informations- och vägledningmaterial	2023	MoT	

Indikator:

- Andel byggaktörer/projekt som uppfyller stadens krav på miljöbedömning av bygg- och anläggningsvaror.
- Antal produkter i Exploateringsnämndens entreprenader som innehåller utfasningsämnen (%).

I Norra Djurgårdsstaden finns även en indikator för andel ej godkända avvikelser.

Nytt nämndmål: Ökad saneringstakt av förorenade områden

Löpande verksamhet för att nå mål:

I samband med exploatering utför exploateringsnämnden miljötekniska undersökningar på stadens mark där misstanke om föroreningar finns. Därefter sker sanering av förorenade områden. Detta är aktuellt för ett stort antal exploateringsprojekt. Stadsbyggandet bidrar på så sätt till målet om ett giftfritt Stockholm.

I t.ex. Norra Djurgårdsstaden avlägsnas en stor mängd markföroreningar och det finns även krav att förbättra vattenkvaliteten för Lilla Värtan genom att sanera ca 15 ha sjöbotten.

Utvecklingsområden

För att målet *Ett giftfritt Stockholm* ska kunna nås finns det även ett behov av att sanera förorenade områden som inte är föremål för exploatering. Den pågående saneringen av Vinterviken och den planerade saneringen av Snösätra industriområde och Söderskjutbanan i Rågsveds naturreservat är exempel på detta.

Under perioden kommer det även vid behov utföras ansvarsutredningar och tas fram eventuella kontrollprogram för nedlagda deponier.

Aktivitet	Tidplan	Ansvar	Uppföljning
Slutföra saneringen av Vinterviken	2020-2021	MoT	
Påbörja sanering av Snösätra industriområde och Söderskjutbanan i Rågsveds naturreservat	2020-2023	PU, MoT	
Upprätta en prioriteringslista över områden som staden behöver sanera	2020	MoT	
Besluta om att söka finansiering för sanering av minst ett ytterligare område som inte sker i samband med ett exploateringsprojekt.	2021-2023	MoT	
Utföra ansvarsutredningar och ta fram eventuella kontrollprogram för nedlagda deponier där det bedöms finnas behov	2021-2023	MoV, MoT	

Indikator:

Ingen indikator föreslås för detta etappmål.

Bilaga 1. Direktiv och förslag till åtgärder i styrdokument

Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040 och en fossilfri organisation 2030

Etappmål: Minskade växthusgasutsläpp – högst 1,5 ton CO₂e per invånare

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Initiera projekt och åtgärder med hög klimatnytta och breda synergieffekter, och utnyttja möjligheter till utökad finansiering via stadens särskilda klimatinvesteringsstrategi samt externa medel
- Arbeta för att öka användningen av biokol i stadens växtbäddar
- Bistå Stockholms Stadshus AB i arbetet med att utveckla Stockholms fjärrvärme med utgångspunkt att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska fasas ut, med ambitionen att vara avvecklade år 2022

Dessutom ska exploateringsnämnden enligt Budget 2020:

- Bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter, och bidra till målet om fossilfrihet till 2040. I detta ska nämnden främja mobilitetstjänster, tillämpa flexibla och gröna parkeringstal och stimulera miljövänligt byggande samt lösningar för förnybar energi och ekosystemtjänster
- Tillsammans med berörda nämnder bidra till att skapa förutsättningar för bilpooler och laddinfrastruktur
- Ansvara för stadens samlade koordinering för att genomföra uppförandet av nytt kraftvärmeverk i Lövsta
- Verka för klimatsmart byggnation

Exempel på åtgärder i Miljöprogrammet:

- Genom stadsplanering bidra till transporteffektivitet och ett ökat kollektivt resande
- Stimulera delningsekonomi exempelvis genom att främja bilpooler

Förslag till åtgärder i Klimathandlingsplan:

- Inrätta mobilitetshubbar (2040)
- Hantering och transporter av schaktmassor (2040)
- Parkeringsåtgärder (2023)
- Cykelåtgärder (2023)
- Bättre framkomlighet för busstrafiken (2023)
- Förtätad bebyggelse kollektivtrafiknära (2023)

Etappmål: Minskad klimatpåverkan från konsumtionen

Exempel på åtgärder i Miljöprogrammet:

- Utveckla klimatberäkningar av nyproducerade byggnader hos stadens bolag och av exploateringsnämnden. På längre sikt ska staden kunna ställa klimatkrav vid nyproduktion av byggnader och anläggningskonstruktioner

Förslag till åtgärder i Klimathandlingsplan:

- Utveckla kravnivå för klimatprestanda i markanvisningsavtal för byggnader som byggs på stadens mark. (2040)
- Framtagande av kravspecifikationer vid markanvisning inför nyproduktion av byggnader (2023)
- LCA-krav vid upphandling av nyproduktion av byggnader och anläggningar

Etappmål: Minskade växthusgasutsläpp – högst 105 000 ton CO₂e från stadens verksamheter

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Säkerställa att all stadsutveckling i Stockholms stad, egna och upphandlade transporter samt taxor och avgifter genomsyras av målen om minskad biltrafik, hållbart resande och miljöeffektiva transporter
- Minimera verksamheternas tjänsteresor med flyg och bil till förmån för tåget samt uppmuntra digitala möten
- Under samordning av kommunstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnden utveckla en tydlig kommunikation i klimat- och miljöarbetet som stärker måluppfyllelsen samt skapar engagemang och påverkar attityder och beteenden
- Uppmuntra innovativa lösningar som stärker klimat- och hållbarhetsarbetet

Dessutom ska exploateringsnämnden enligt Budget 2020:

- Verka för en fossilfri organisation 2030 och fasa ut fossila bränslen i upphandlingar av transporter och entreprenader/arbetsmaskiner

Exempel på åtgärder i Miljöprogram:

- Minimera verksamhetens tjänsteresor med flyg och bil till förmån för tåget samt uppmuntra digitala möten.
- Arbeta för fossilfria arbetsmaskiner bland annat på byggarbetsplatser genom inköpskrav och innovationsprojekt.
- Ställa krav på fossilfria transporttjänster och vidare anta ett sista datum för nya avtal som sträcker sig längre än till 2030 där transporttjänster med fossila bränslen inte längre är accepterat.
- Ställa krav på fossilfrihet avseende fordon, transporter och arbetsmaskiner, vid lokalinhyrningar samt vid inköp och upphandling.
- Fortsatt verka för att stadens personal ska kunna göra miljövänliga resor i tjänsten

Förslag till åtgärder i Klimathandlingsplan:

- Masstransporter med båt i stället för lastbil (2023)
- Kräva klimateffektiva tunga transporter vid upphandling (2023)
- Staden ställer ytterligare skärpta krav vid upphandling av entreprenader på förnybara bränslen i arbetsmaskiner (2040)
- Staden ställer krav vid markanvisning och överenskommelse om exploatering på förnybara bränslen i arbetsmaskiner (2040)
- Staden initierar pilotprojekt för att testa ny- och oprövad teknik (2040)
- Klimateffektiva entreprenader genom krav vid upphandling (2023)
- Krav på miljöfordon och miljöbränslen vid upphandlingar av tjänster där transporter ingår (2030)
- Krav på miljöbränslen vid upphandling av entreprenader (2030)

- LCA-krav vid upphandling av nyproduktion av byggnader och anläggningar (2023)
- Följa stadens resepolicy (2023)

Etappmål: Effektiv energianvändning

Exempel på åtgärd i Miljöprogram:

- Fortsatt prioritera en effektivisering av energianvändningen genom driftoptimering, förbättrat klimatskal, energieffektiv belysning (LED), utbyte av vitvaror och torkskåp i förskolor och installation av solceller
- Vid nybyggnation på av staden markanvisad fastighet och där kommunala verksamheter bygger på egen mark, ska kravet vara en energianvändning om högst 55 kWh/m² och år, med sikte på 45 kWh/m² och år

Förslag till åtgärder i Klimathandlingsplan:

- Krav på 55 kWh per m² A-temp vid markanvisning och överenskommelse om exploatering på av staden ägd mark, med sikte på 45 kWh/m² (2023)

Ett klimatanpassat Stockholm

Etappmål: Stärkt förmåga att hantera effekter av skyfall

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Arbeta för ett klimatanpassat Stockholm med fokus på att prioritera och åtgärda skyfallsrelaterade risker i befintlig och planerad bebyggelse för att reducera stadens sårbarhet

Dessutom ska exploateringsnämnden enligt Budget 2020:

- Beakta effekter av ett förändrat klimat såsom skyfall och värmeböljor i planeringen och bistå kommunstyrelsens och övriga nämnders och bolagsstyrelsers arbete med klimatanpassning
- Stärka kompetensen kring dagvatten och skyfallshantering och säkerställa att åtgärder för att hantera översvänningsrisker vidtas i planprocessen

Etappmål: Stärkt förmåga att hantera effekter av värmebölja

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Stärka stadens förmåga att hantera effekter av värmeböljor och andra klimatrelaterade risker

Ett resurssmart Stockholm

Etappmål: Minskad resursanvändning och klokare konsumtion

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Återbruka i så stor utsträckning som möjligt. Aktuellt utbud på Stocket återbruk bör alltid kontrolleras innan nyanskaffning av möbler och inventarier görs till stadens verksamheter
- Arbeta för ett resurssmart Stockholm i enlighet med EU:s avfallshierarki. Där det är möjligt ska avfallet återanvändas, eller i annat fall material- eller energiåtervinnas

Etappmål: Ökad recirkulation av materiella resurser inom staden

Åtgärder i Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast:

- Verka för ökad cirkularitet
- Kravställa event i syfte att minska nedskräpning

Etappmål: En ökad resurseffektivitet i samband med byggprocessen

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Stärka samordning avseende logistik och teknisk infrastruktur i stadsutvecklings- och infrastrukturprojekt, under exploateringsnämndens ledning, mellan berörda nämnder och bolagsstyrelser

Dessutom ska exploateringsnämnden enligt Budget 2020:

- Stärka samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik, framkomlighet, infrasystem och försörjningsinfrastruktur i alla skeden av planering och genomförande samt säkerställa att planeringen tar hänsyn till behov av kommunaltekniska ytor
- Samplanera hanteringen av schakt- och återfyllnadsmassor som kan saneras, i syfte att minska transporter och förbättra miljön

Exempel på åtgärd i Miljöprogram:

- Använd byggvarubedömningen (BVB) och likvärdiga verktyg med avseende på resurshushållning vid materialval och fortsätt att ställa krav på att byggnadsmaterial är miljöbedömda och dokumenterade i en digital loggbok

Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem

Etappmål: Upprätthålla funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur

Enligt vision 2040:

- Stadens grönområden är tillgängliga och trygga med en rik biologisk mångfald och smarta ekosystemtjänster som gör staden väl rustad för ett förändrat klimat

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Arbeta med att säkerställa en stärkt biologisk mångfald
- Stärka samverkan och helhetssyn kring stadens parker och naturområden inom stadens olika processer för planering, utveckling och förvaltning genom strategisk samordning som leds av trafiknämnden

Dessutom ska exploateringsnämnden enligt Budget 2020:

- Ha ett stadsövergripande och strategiskt perspektiv vid investeringar i park- och naturmark, samordna dessa med stadens övriga gröna investeringar, och tydligt redovisa dessa investeringar i beslutsunderlag och uppföljning
- I samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden under året fortsätta utredningarna för att utvidga naturreservat i Årstaskogen för att även

innefatta 2014 års gräns, inrätta naturreservat i Hagsätraskogen, fortsätta utredningarna och inrättandet av naturreservat i Kyrkhamn samt utreda reservatsbildning i Fagersjöskogen och Storskogen/Ålstensskogen. I arbetet ska beaktas att bostadsbyggnadsmål och planerad viktig infrastruktur kan genomföras

Enligt översiktsplan:

- Ha som utgångspunkt för stadsbyggandet att stärka grönstrukturen och att bygga in gröna lösningar som exempelvis ekosystemtjänster i nya stadsmiljöer som en del i stadsbyggandemålet en klimatsmart och tålig stad
- Upprätthålla och stärka en livskraftig grön infrastruktur och blåstruktur med rik biologisk mångfald för att värna det allmänna intresset grön och vattennära stad. Funktioner med regional betydelse för den biologiska mångfalden ska särskilt beaktas
- Analysera förändringar som berör den gröna infrastrukturen noga inför beslut för att värna det allmänna intresset grön och vattennära stad. I den mån funktionerna påverkas negativt ska förstärkningsåtgärder prövas

Enligt grönare Stockholm:

- Värna den biologiska mångfalden för att uppnå målet ”Staden ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald”
- Stockholm ska kontinuerligt omhänderta och förvalta en livskraftig grönstruktur med biologisk mångfald genom att t.ex. minska barriäreffekten mellan grönområden och undvika habitatförlust och artförlust

Etappmål: Ökat genomförande av förstärkningsåtgärder, ekologisk kompensation och naturvårdsskötsel

Enligt vision 2040:

- Stadens grönområden är tillgängliga och trygga med en rik biologisk mångfald och smarta ekosystemtjänster som gör staden väl rustad för ett förändrat klimat

Exploateringsnämnden ska enligt Budget 2020:

- Utveckla och tydliggöra den ekologiska kompensationen som verktyg

Enligt översiktsplan:

- Analysera förändringar som berör den gröna infrastrukturen noga inför beslut för att värna det allmänna intresset grön och vattennära stad. I den mån funktionerna påverkas negativt ska förstärkningsåtgärder prövas

Enligt grönare Stockholm:

- Stockholm ska kontinuerligt omhänderta och förvalta en livskraftig grönstruktur med biologisk mångfald genom att t.ex. minska barriäreffekten mellan grönområden och undvika habitatförlust och artförlust

Etappmål: Ökad andel livsmedel och varor i stadens inköp som gynnar biologisk mångfald

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Minska kommunkoncernens klimat- och miljöpåverkan genom ökad andel ekologiska och klimatsmarta livsmedel i verksamheterna

- De verksamheter som köper in livsmedel och måltider ska förhålla sig till Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat.

Enligt Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat – Matstrategi för Stockholms Stad:

- Stadens verksamheter ska sträva efter att servera god och hälsosam mat som också är bra för klimatet genom att i möjligaste mån välja ekologiskt producerat

Etappmål: Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Integrera dagvattenfrågor och miljökvalitetsnormer i stadsutvecklingsprocesser

Dessutom ska exploateringsnämnden enligt Budget 2020:

- Som markägare säkerställa genomförande av restaurering av sjöar och vattendrag när så bedöms nödvändigt

Enligt Handlingsplan för god vattenstatus:

- Stadens arbete med vattenkvalitet och åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten ska utgå från lokala åtgärdsprogram som tas fram för varje vattenförekomst

Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö

Etappmål: Minskad exponering av kvävedioxid och partiklar för stadens medborgare

Förslag till åtgärder i Klimathandlingsplan:

- Inrätta mobilitetshubbar (2040)
- Hantering och transporter av schaktmassor (2040)
- Parkeringsåtgärder (2023)
- Cykelåtgärder (2023)
- Bättre framkomlighet för busstrafiken (2023)

Etappmål: Minskat omgivningsbuller

Åtgärdsprogram mot buller enligt förordningen (SFS 2004:675) om omgivningsbuller hänvisar till vägledning för hantering av omgivningsbuller vid bostadsbyggande. Bland åtgärder i åtgärdsprogrammet finns t.ex.

- Bullerdämpande vägbeläggning
- Bullerskyddsskärm och vall

Ett giftfritt Stockholm

Etappmål: Minskade nivåer av skadliga ämnen i varor och kemiska produkter

Enligt Budget 2020 ska alla nämnder:

- Arbeta för att användningen av plast ska fasas ut så långt som möjligt i stadens verksamheter

Exempel på åtgärder i Miljöprogram:

- Ersätt produkter med oönskat innehåll mot bättre alternativ genom inköp och upphandling
- Dokumentera de kemiska produkter samt bygg- och anläggningsvaror som används i stadens verksamheter, med hjälp av Chemsoft och Byggvarubedömningen

Förslag på åtgärder i Kemikalieplan:

- Genomför kommunikationsinsatser för kemikaliesmarta arbetsplatser i staden
- Inventera och dokumentera kemiska produkter i Chemsoft och BVB
- Rapportera förbrukningsuppgifter i Chemsoft
- Aktivt arbeta för att substituera utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen
- Tillämpa kemikaliekraven i detta kapitel vid upphandling av bygg- och anläggningsmaterial, projektörer och entreprenörer vid nybyggnad, ombyggnad och förvaltning
- Dokumentera varor och kemiska produkter som används vid uppförande och underhåll av byggnader och anläggningar i digital loggbok och uppdatera loggboken vid ombyggnation och förvaltning
- Utvärdera och substituera riskmaterial i känsliga användningsområden
- Främja innovation och alternativa material för att substituera riskmaterial
- Sköta parker, grönområden, fastigheter och andra offentliga ytor utan användning av växtskyddsmedel
- Inkludera kemikaliekrav och rutiner i markanvisningsavtal med byggaktörer och följ upp dessa
- Inkludera kemikaliekrav och rutiner i markavtal med ledningsägare och följ upp dessa
- Harmonisera tekniska handböcker och processverktyg med stadens kemikaliekrav

Åtgärder i Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast:

- Minska konsumtionen av skräpgenererande engångsprodukter i plast
- Tillämpa Rekommendationen för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi
- Bidra till utveckling av nya material
- Ordna seminarier och genomför kommunikationsinsatser om att minska mikroplastspridning från konstgräsplaner och andra ytor belagda med plast
- Bevaka och utreda mikroplastspridning från konstgräsplaner och andra utomhusanläggningar för idrott och lek
- Kravställa att byggarbetsplatser ska vara fria från skräp
- Säkerställa platser som långsiktigt kan användas för snöupplag och anpassa dessa så att spridning av mikroplast undviks

Etappmål: Ökad saneringstakt av förorenade områden i Stockholm

Enligt *Vision 2040 Ett Stockholm för alla* har ”förorenade områden i staden identifierats och åtgärdats” och enligt den nya *Möjligheternas Stockholm – Vision 2040*, remissutgåvan ”är miljön giftfri”.

Enligt Naturvårdsverkets förslag till föreskrift för kommunala avfallsplaner ska stadens avfallsplan innehålla uppgifter om nedlagda deponier. För de nedlagda deponier där kommunen har varit verksamhetsutövare ska uppgifter om vidtagna och planerade åtgärder för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön redovisas.